

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. De ignorantia ad iudicandum de peccatis considerata ex parte
intellectus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

CAPVT II.

De ignorantia ad iudicandum de peccatis consideranda
ex parte intellectus.

S V M M A R I V M.

- 10 De qua ignorantia agatur hoc loco.
 11 Eiusmodi ignorantia, quaedam est iuris, & quaedam facti.
 12 Haecque rursus vel est facti in se, vel facti in sua circumstantia.
 13 Distinctio ignorantia in antecedentem, comitantem & consequentem, quidque sit vnaqueque earum.
 14 Duo modi quibus continetur ignorantia consequens: & quae eiusmodi dicitur affectata, quae prava electionis, & quae supina & crassa.
 15 Quae ignorantia sit peccatum: & quae scire teneamur.
 16 Ignorantia quae est peccatum includit incuriam voluntatis.
 17 Quae ignorantia sit causa peccati.
 18 Ignorantia augens vel minuens peccatum.
 19 Ignorantia excusans a peccato.
 20 Ignorantia relinquens peccatum in sua natura.

Haec consideratio, si quae alia, magnum adlumentum affert ad iudicandum de peccatis: & quamuis amplissima sit (vt videre est apud Cordub. qui totum 2. lib. sui quaestionarij 30. quaestionibus distinctum in ea insumit) nobis tamen sufficere perstrinxisse, quae ad praxim attinent proximè.

10. Notandum est igitur primò, ad morale institutum spectare tantum ignorantiam eorum, quae scire tenemur; neque referre an talis sit pura, an verò mixta, cum errore; vt cum quis non modo nescit id quod res est, sed etiam de ea aliter quam est, iudicat: siue cum habituali cognitione (vt cum quis non aduertit animum ad id quod iam didicit) ita vt ignorantiae nomine hic complectamur, tam nescientiam: seu purae negationis, vt vocant, ignorantiam; quam deceptionem: seu, vt vulgo nominant, pravae dispositionis ignorantiam, ac etiam inaduertentiam, & obliuionem.

11. Notandum secundò, id quod scire tenemur vniuersaliter spectatum, significari nomine iuris: ac quaedam comprehendere quae scire tenemur, tantum vt sciamus, nempe articulos fidei: & quaedam vt agamus, nempe legum nos obligantium praescripta, quae proprie dicuntur iura. Spectatum verò singulariter, significari nomine facti. Sicque ignorantia spectans ad hoc institutum, diuiditur adaequatè in ignorantiam iuris, quae ignoratur illud quod lex vniuersè praescribit: & in ignorantiam facti, quae licet quis intelligat illud quod lex vniuersè praescribit, de aliquo tamen singulari ignorat, an praescribatur sub illo vniuersali contentum.

12. Id quod potest dupliciter accidere: vno modo ignorantio-
 ne facti in se, vt cum quis nouit homicidium esse prohibitum lege diuina, & ignorat homicidium esse quod perpetrat, dum existimans se iaculati in feram, iaculatur in hominem. Altero modo ignorantio circumstantiae facti, quae ignorat ad eum niter ignoratur ipsum factum esse prohibitum. Cuiusmodi fuit ignorantio patriarchae Iacob, cum ei pro Rachele supposita est Lia. Sciebat enim accedere ad non suam, seu fornicari, prohibitum esse lege Dei: sed ignorabat esse non suam, ad quam accedebat: quod est ignorasse circumstantiam personae in suo facto: ex qua ignorantio conuequebatur vt ignoraret id ipsum factum esse de genere fornicationum, lege Dei prohibitarum. Idem iudicium est de aliis circumstantiis: ita vt possit tot rationibus contingere facti ignorantia, quot esse possunt variae circumstantiae facti quarum ignorantio, ipsum prohibitum esse ignoratur; prout Alphonsus à Castro bene annotat in lib. 2. de lege poenali cap. 14. vers. ignorantia solum facti.

13. Notandum tertio, ex D. Thoma 1. 2. quaest. 6. art. 8. ignorantiam in ordine ad actum morale seu liberum, tripliciter se habere posse: vno modo antecedenter, altero comitantem, & 3. consequenter: indeque illam distinguunt in antecedentem, comitantem, & consequentem.

Antecedens autem ignorantia dicitur quae tollit cognitionem, quae posita actus peccati nullo modo perficeretur (vnde censetur causa eiusdem) saltem consentiente voluntate: qualis ignorantia est in eo qui dispendit catapultam in hominem quem putat esse faram: non dispenditur, si hominem esse cognosceret. Haecque dicitur tam inuincibilis, cum talis est, quae quis vincere non potuit adhibita diligentia quam tenebatur

ad sciendum adhibere: tum vincibilis, cum contra talis est, quam quis vincere potuit adhibita diligentia praedicta. Comitans verò dicitur quae tollit cognitionem; quae posita actus nihilominus fieret: & ideo nec antecedere tanquam causa, nec sequi tanquam effectus, sed comitari censetur: talis est cum quis ignorat esse suum hostem in quem dispendit catapultam, dispenditur nihilominus si hostem esse sciret. Consequens demum dicitur illa quae voluntatis actum sequitur tanquam effectus suam causam.

Quod de duobus modis fieri D. Tho. loco citat. docet vno, quia voluntas illam directè vult: (vnde ignorantia affectata dicitur) siue ad malum vitandum; vt contingit in eo, qui putat cognitionem oppositam sibi fortè noxiam: velut in D. Paulo, qui ex cap. 1. prioris ad Timoth. nolebat audire Euangelium Christi, sed persequebatur illius praecones, eo quod putaret dicendo, se cum offensione Dei abducendam à paternis traditionibus, quatum aemulator abundantius exiit ex cap. 1. epistolae ad Galatas. siue ad malum faciendum, id est, ad peccandum liberius, praetendendamque peccato excusationem: vt illi de quibus Iob 21. dicunt Deo recede à nobis, & scientiam vitium tuorum nolumus] & Psal. 35. Noluit intelligere vt bene ageret] & Esai. 30. Qui dicunt aspicientibus nolite aspicere nobis quae recta sunt loquimini nobis placentia] Altero modo quando voluntas ignorantiam ipsam vult in directè: vt censetur velle, quando eam non vitat dum potest & debet. Sique in facto contingat, vt cum aliquis ex passione, vel habitu, vel alia de causa qua inclinatur ad agendum, non considerat id quod potest & debet considerare, diciturque ignorantia pravae electionis, & virtualiter volita: nempe volendo passionem vel aliam causam ex qua sequatur. Sin autem contingat in iure, & cum quis non quidem ex auersione quam habeat à cognitione, sed ex negligentia non discit, quod potest & tenetur discere, appellatur ignorantia supina, & crassa, & volita interpretatiue.

Generalis propositio seu regula iudicandi de peccatis ex ignorantia.

His ita positis, quomodo ex ignorantia iudicium de peccatis possit fieri, declaratur hac regula, seu generalis propositione morali. Ignorantia est quoadque peccatum, quandoque peccati causa, quandoque auget peccatum, quandoque minuit illud, quandoque excusat à peccato in toto, quandoque solum in parte, quandoque demum illud relinquit in sua malicia.

De ignorantia vt est peccatum vel causa peccati.

14. **P**rima pars, quandoque scilicet ignorantiam esse peccatum, patet: quia ignorantia consequens ex D. Thoma 1. 2. quaest. 76. art. 2. peccatum est quatenus provenit à prava hominis voluntate, quae non vult adhibere diligentiam ad sciendum ius illud quod scire obligatur, vel ad considerandum factum suum, quod eidem iuri conformare tenetur: De quo peccato in prioris ad corinth. cap. 14. dicitur Si quis ignorat ignorabitur] & Psal. 24. Ignorantias meas ne memineris. De eo verò iudicandi ex praeccepto sciendi aliquid, ratio eadem est quae iudicandi de ceteris peccatis ex praecceptis quorum transgressione committuntur.

Aduerte autem quemque fidelium obligari scire, tum id quod explicitè credere tenetur, iuxta illud à Domino dictum Marci vltimo, Qui non crediderit condemnabitur: vt 12. articulos symboli Apostolici: de quibus rudes instituendi familiarè modum tradidimus in praeced. lib. 2. cap. 13. Tum etiam id quod seruare tenetur iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata: in enim potest seruare ea quae ignorauerit. Tenetur verò seruare primò praeccepta decalogi, & cetera iuris naturae, quae ad illa reducuntur, prout in seq. lib. 13. suo loco exponitur. Deinde praeccepta de Sacramentorum susceptione, quae sunt iuris positivi diuini. Praeterea ex iure humano positio, illa quae specialiter dicuntur praeccepta Ecclesiae, nempe de non faciundo opere seruili, & de audienda Missa in die festo: de ieiunando, vel abstinendo à cibis vetitis certo tempore: de confitendo semel in anno, & sacrosancta Eucharistia quotannis recipienda circa diem Paschae. Denique ea quae ad proprium cuiusque statum pertinent: vt quae ad statum & officium Episcopi, si Episcopus sit: & quae ad officium statumque

Iudicis, si sit Index: & ita de reliquis: de quibus Instituit, De lege A. quibus. Præterea, dicitur impetiam in re ad propriū officium pertinente, non excusare. & ff. De rebus cred. lege Quod te mihi: Paria esse scire & debere scire.

16. Cæterum ignorantia quæ est peccatum, vt D. Bonauen. in 2. sentent. admonet, distinct. 22. art. 2. quæst. 2. ad 4. tradunt; aij de quibus A. q. post citandus. non tantum dicit scientiæ priuationem: sed etiam voluntatis incuriam, negligentiamve acquirendi scientiam necessariam: quia solus ille peccat ignorando, qui obligatur scire quod ignorat, & negligit scire data commoditate. Atque inde fit, quod notat Alfontius à Castro lib. 2. De lege penali cap. 14. versus ignorantia solum facti, vt malitia ignorantia mensuretur per magnitudinem aut paruitatem negligentia, & obligationis ad scientiam acquirendam: Sic enim, inquit ille, ignorantia censetur peccatū mortale, cū obligatio ad sciendum fuerit sub pena peccati mortalis: sicut est obligatio ad sciendum articulos fidei & præcepta decalogi: tantoque magis vel minus quis à tali peccato excusatur, quāto maiorem vel minorem adhibuit diligentiam ad sciendum quod scire renebatur: sique nullam adhibuit, nulla quoque habet sui peccati excusationem: & iuxta Apost. in priori ad Corinth. 14. Ignorans ignorabitur.]

17. Secunda propositio pars, quod scilicet ignorantia quandoque sit causa peccati, patet etiam: quia ipsa iam dicta ignorantia consequens, dum in ordine ad alium actum voluntatis accipitur rationem ignorantia antecedentis; tollendo nimirum cognitionem, quæ si adesset, peccatum non perpetraretur, est illius causa: sicut & absentia nauis tollendo eius præsentiam per quam naufragiū impediretur, causa est eiusdem. S. c. Titulus, si ex voluntatis incuria ignorans si simplicem fornicationem esse peccatum fornicatur: id nimirum facturus si peccatum esse sciret, dicitur peccare ex ignorantia: significando peccatū fornicationis ex ea procedere tāquam ex causa. Quod si præsentem cognitionem, peccatum nihilominus perpetraretur, quia ignorantia tantum esset comitans, ea non censetur esse causa peccati: sicut nec absentia nauis censetur causa naufragiij, si hoc per præsentiam ipsius non esset impediendum. Vnde qui sic peccat ignorans, vt quantumuis illud quod agit sciret peccatum esse, ageret nihilominus, non dicitur ex ignorantia, sed ignoranter, seu cum ignorantia peccare: nimirum vt significetur, ignorantiam fuisse quidem peccati comitem, non tamen causam.

De ignorantia vt auget vel minuit peccatum aut ab eo excusat.

18. Tertia pars propositionis, nempe ignorantiam quandoque augere, quandoque verò minuire peccatum, confirmatur: quoniam etiam ignorantia consequens, peccatum auget quatenus ad malum faciendum voluntas illam vult in se directè: quæ minuit verò, quatenus illam vult in sua tantum causa & indirectè aut certè (quod potius videretur dicendum) maiorem vel minorem peccati malitia non indicat: quippe quæ directè volita tanquam nata ex valde intenso (Et ideo aperiendo in confessione, ad plene patefaciendum animæ statum) voluntatis affectu perpetrando peccati, ostendit peccatum ex ea procedens perpetrari cum maiore voluntatis malitia, quam si procederet ex ignorantia indirectè volita: quæ dum impedit ne factū ex ipsa procedens sit hic & nunc directè volitum, ostendit ipsum exerceri cum minore voluntatis malitia, quam si procederet ex ignorantia indirectè volita: adeoque peccatum esse minus.

Dixi, ad malum faciendum, quia secus res habet, cum voluntas directè vult ignorantiam ad bonum faciendum, vt patet ex cap. 1. prioris ad Corinth. cum dixit Apost. Misericordiam contulisti sibi, quia ignoras feci in incredulitate. Quibus verbis indicat suam ignorantiam, quæ procedebat ex nimio affectu beneficiendi (qui erat obseruanda legis veteris) effecisse peccatum suum leuius & magis dignum venia.

19. Quarta pars propositionis, ignorantiam videlicet quandoque excusare à peccato in toto, quandoque, in parte tantum, confirmatur: quia ignorantia antecedens cum est pura, hoc est, cum nullā induit rationem ignorantia consequentis (vt pote neque directè neque indirectè volita) est ea quæ inuincibilis dicta, excusat à peccato, id est, in facto quod ab ea procedit: impedit peccati rationem, ex cap. 2. de constitut. Et ex cap. Apostolica De

Clerico excommunicato ministrante. Et ratio est, quia factum ex ignorantia, cum sit in se incognitum, non potest esse in se velle, iuxta commune axioma, Nihil volitum nisi cognitū. Quare in sua tantum causa, nempe in ignorantia, sicut non est magis voluntarium, quam ipsa ignorantia, ita nec est magis peccatum (siquidem de ratione peccati est libera voluntate procedere) sique ea nullo modo sit peccatum, neque etiam erit quod ex eadem factum fuerit. Iam cum rationem peccati ignorantia habeat ex defectu diligentia, quæ adhiberi debuit ad ipsam vincendam, necessariumque cognitionem parandam; sicut ipsa est peccatum maius vel minus, pro maiore vel minore defectu talis diligentia, ita nullum est peccatum, cum nullus eiusmodi defectus fuerit, hoc est, cum adhibita fuerit omnis diligentia, quæ adhiberi potuit & debuit ad parandam cognitionem, vindicamque ipsam ignorantiam (sicut oportet adhibitam esse, cum ignorantia fuerit inuincibilis, iuxta dicenda in sequenti cap.) ideoque illud quod per eam fit, à peccato excusatur: non nunquam quidem in toto, non nunquam verò in parte, prout factum eius modi potest ex ignorantia procedere, vel secundum illa omnia, ex quibus ipsum potest cognosci peccatum esse: vel secundum aliqua tantum: quomodo ignorantia Patriarchæ Iacob cognoscentis Liam pro Rachele, ipsum excusauit omnino à peccato: ignorantia verò Iudæ cognoscentis nurum suā Thamar Gen. 38. quam nurum esse nesciens, suspicabatur meretricem: excusauit quidem factum ipsius à peccato incestus non tamen à peccato fornicationis: quia licet ignoraret inuincibiliter se accedere ad nurum: non ignorauit tamen se accedere ad non vxorem suam: quæ obseruatio est Caietani 1. 2. quæst. 76. art. 6.

De ignorantia, quæ relinquit peccatum in sua natura:

20. Vltima pars propositionis, hoc est, ignorantiam quandoque relinquire peccatum in sua natura, probatur: quia ignorantia comitans cum est pura (vt illa, qua quis, dum venatur, omnem quam debebat adhibuit diligentiam, ne quem hominem occideret, & putans se iaculari in feram, iaculatur in hostem idem facturus, si hostem esse sciuisset) relinquit actū in sua natura, hoc est, nec vllam dat ei peccati rationem, nec illum excusat à peccato, si aliunde peccatum sit; Nullam autem dare ei rationem peccati patet: quia nullam dat voluntarij; non quidem directi, quia tollit cognitionem, per quam in se cognoscatur, vt directè volitus dicatur; nec indirecti; quia talis ignorantia excludit omnem negligentiam, in qua ille indirectè volitus esse censetur.

Neque verò excusare à peccato patet: quia non reddit actum inuoluntarium: sed solum non voluntarium: ex eo scilicet, quod supponat quidem voluntatem ad illum volendum propensam: non item, ne interpretatiue quidem, propensam ad illum nolendum, prout esse deberet, vt à peccato excusari posset. Id quod patet in ignorantia inuincibili, quæ excusans à peccato, facit ipsum non modò purè non voluntarium per remotionem scilicet cognitionis & negligentia: sed etiam inuoluntarium: hoc est, non voluntarium cum quadam nolitione mixtum; ob affectum nimirum, quo ipsum repudiaretur omnino si peccatum esse cognosceretur.

Aduerte autem prauum affectum, ignorantia coniunctū, illiusque quasi comitem, quando fuerit tantum habitualis nihil obitare proposuit excusationi à peccato, cum nec obstat bonitati actus, sed eum in sua natura relinquit, vt patet ex eo quod Daniel in cap. 4. de prauarum Regem Nabuchodonosor horatus sit ad faciendam elemosynam. Quando autem prauus affectus fuerit actualis exierit in actum externum, interdum eidem excusationi ipsum obitare, prout exemplo declaratur ad hunc modum. Cum quis dispendendo catapultam in aliquid quod probabiliter existimat esse belluam actu recordatur inimici, optando mortem eius, quem & forte necat, putans necare belluam: talis necatio illi non imputatur ad peccatum, quoniam ea non processit ex necantis prauo affectu erga necatum, sed ex illius voluntate licita occidendi belluam. Quod si ille cum tali affectu coniunctam haberet voluntatem committendi homicidium: vt si probabiliter quidem putet se occidere belluam, voluntatem tamen habet ferendi positum in suo prospectu, siue bellua sit siue homo & multò magis si existimet posse esse suum inimicum

& ideo displodit, reus est homicidij, non obstante quod probabiliter existimet se displodere in belluam: perinde ac reus est adulterij, qui etsi sciat se commiseri propter uxorem, illam tamen cognoscit tanquam alienam, seu imaginando se commiseri alienam, quam concupiscit.

CAPVT III.

De ignorantia inuincibili specialiter.

S V M M A R I V M.

21. Duo modi quibus ignorantia inuincibilis contingere potest.
22. Ius aliud naturale, aliud positium, aliud primum, aliud secundarium.
23. Naturalis iuris primaria ignorantia inuincibilis esse non potest: secundary potest.
24. Potest esse quoque iuris positum siue diuini siue humani: ac etiam facti, tam eius quod fuerit contra ius naturale: quam eius quod contra ius positium.
25. Moralis diligentia adhibita ad habendam cognitionem, requiritur ut ignorantia tanquam inuincibilis censetur excusare à peccato.
26. Requiritur etiam, ut cum quis sibi non sufficit, consilium virorum proborum, doctorum, & Catholicorum exquirat.
27. Bona fide id ipsum exquirendum est.
28. In leuioribus paucos, in grauioribus plures consulere conuenit: & quorum sententia sit standum.
29. Quid faciat destitutus ope virorum prædictorum, quos consulat.
30. Ad constituendam ignorantiam inuincibilem, quantam diligentia debeat adhibita esse in acquirenda cognitione.
31. Difficile est discernere quando sufficiens adhibita sit.
32. Cognatio aliqua de rei malitia, necessaria est ut quis ob defectum adhibita diligentia, negetur excusari à peccato per ignorantiam inuincibilem.

Quia ignorantia inuincibilis quam dicimus à peccato excusare; multa requirit quorum ignorantia facile est tibi in iudicio de peccatis, oportet illa persequi antequam veniamus ad alia.

21. Ac principio notandum est, duobus modis accidere posse ut homo inuincibiliter ignoret id quod scire tenetur: altero, ita ut nunquam illud ei in mentem venerit, nec vlla dubitatio de obligatione acquirendi illius cognitionem, animum ipsius pulsauerit: aut pulsauerit quidem, non tamen venerit in mentem quod medium occurrens tale esset, per quod acquirenda fuerit ipsa cognitio: ut si quis coniciens aliquam excommunicationem denunciandam esse, absit à vespertinis precibus, in quibus denuntiat, censetur eam denuntiationem inuincibiliter ignorare, si adesse precibus vespertinis, nullatenus apprehenderit ut medium accommodatum ad tale quid sciendum. Alterò: accidere potest hominem ita ignorare id quod scire tenetur, ut de eodem habeat dubitationem, aut sciat se illud ignorare. Atque de ignorantia prioris modi, cum nullo modo sit in potestate voluntatis humanæ, constat eam esse inuincibilem & excusare à peccato.

22. Aduertendum est autem, id quod scire tenetur, esse aut ius, aut factum: ac ius rursus, esse aut naturale aut positium: quorum illud ratio naturalis ita suadet seruandum, ut iudicemus malum esse ei, contrauenire, etiamsi nihil aliud nobis constet de voluntate Superioris (id est Dei) quoad illud nos adstringere intendat. Hoc verò, nisi voluntate Superioris impositum esse constiterit, nulla ratio sufficienter ostendit ipsum inducere obligationem ad peccatum: quo modo præcepta de suscipiendis Sacramentis, dicuntur, esse iuris diuini positum: quia quamuis illorum aliqua ratio reddi possit, non tamen ita efficax, quin ad illorum obligationem affirmandam recurrendum sit ad manifestationem diuinæ voluntatis super ea re factam reuelatione Spiritus sancti. Ad hæc ius naturale est vel primum seu strictum, vel secundarium seu laxius. Ac primum dicitur illud, cuius obligatio statim apparet omnibus. Secundarium verò dicitur, cuius obligatio non potest facile videri, sed longiore discursu mentis opus est ad eam deprehendendam. De qua re plenior cognitio habebitur per ea quæ in sequenti lib. 13. tract. 2. cap. 1. dicuntur.

23. Cumque hæc ita sint, prior ignorantia inuincibilis modus, ex D. Thomæ doctrina in 1.2. quæst. 92. art. 4. quam tractat Sotus in 1. De iustitia & iure quæst. 4. art. 4. non potest

quidem in iure naturali primario habere locum: potest tamen in iure naturali secundario, & in iure positum, in omnique facto. Nam ius naturale primum tale est, ut obligatio illius cognoscatur; vel sine discursu sola apprehensione terminorum præcepti quo proponitur: ut Honestè, seu rationi congruenter viuendum esse homini: Non esse faciendum alteri quod tibi factum nolis; vel si discursum requirat, is est facilis omnibus: ut non esse furandum, cum non sit faciendum alteri quod tibi factum nolis. Quo fit ut ipsum ignorari non possit, priori illo ignorantia inuincibilis modo: ut pote quod sic à natura inculcatur, ut dicitur, etiam remine extinguescente docente, aut intimante Superioris nomine.

Ius autem secundarium cum tale sit, ut obligatio eius non facile, sed longiore tantum aliquo discursu (ad quem non omnes idonei sunt à natura) cognoscatur: ignorari potest inuincibiliter: ut ex mutuo data pecunia lucrum reportare illicitum esse. Ad eripiendum alium à morte, non esse licitum mentiri: & id genus alia, quorum malitia potest quidem naturaliter ingenij lumine de regi, sed cum magna difficultate: id eoque possunt ab aliquibus rudioribus inuincibiliter ignorari; etiam per longum tempus.

Præterea iuris positum non modo humani, sed etiam diuini eiusdem modi ignorantiam esse posse, patet ex verbis Domini Ioan. 15. Si non venissem & locutus fuisset eis, peccatum non haberent. Et confirmatur ratione: quia cum ius positum siue diuinum siue humanum, naturali ingenij lumine disci non possit, quamdiu ab externo doctore nullatenus dicitur, inuincibiliter ignoratur.

Denique eandem ignorantiam posse quoque esse facti: tam eius quo contra ius naturale, quam eius quo contra ius positum peccatum; manifestum est ex eo, quod Loth poterit cohabitationem cum propriis filiabus (quæ fuit contra ius naturale) inuincibiliter ignorare.

Dignum autem est animaduersione in hac re, quod. 1. 2. quæst. 6. art. 8. Caiet. attigit: in eo etiam qui ius nouit, facile contingere ignorantiam facti (quam communiter inconsiderationem & inaduertentiam vocamus) inuincibilem: quoniam ea est imbecillitas humana, ut plerumque ad illud quod habitu nouit, non aduertat actu animum, & per inconsiderationem contra illud agat. Quam inconsiderationem in homine bonæ & timoræ conscientie plerumque esse inuincibilem esse ideo iudicandum est; quod cum ille sic affectus sit, vius ipsum seruare intendat; existimari debeat, quod si talis inconsideratio inuincibilis fuisset, eam vicisset: ex odio quo peccatum profequitur, & voluntatem habet ab eo auerfam.

Requisita ad constituendam in dubio ignorantiam, qua tanquam inuincibilis excuset à peccato.

SECTIO PRIOR.

De ignorantia posterioris modi, occurrat explicandum quid facere oporteat, ut censetur inuincibilis, & excusare à peccato.

In genere ergo statuitur ex communi sententia, sufficere, ut quis ad eam vincendam adhibuerit moralem diligentiam, id est, tantum operæ, & studij posuerit in comparanda cognitione ea quam habere tenetur, quantum moraliter sufficit. Iam quantum moraliter sufficiat, intelligitur ex ratione agendi virorum prudentium ac proborum, nec scrupulosorum: ita vtille qui ad sciendum quod scire tenetur, fecerit quod vir prudens ac probus, non scrupulosus, solet in eo frequenter facere, censetur ignorantia inuincibilis laborare, & à peccato excusari, sicut excusatus est Iacob dormiens cum Lia, etiam si aliqua humana diligentia, ut adhibito lumine, suam ignorantiam vincere potuerit: quia non oportet, ut quoties maritus ad lectum vxoris accedit cum ea dormiturus, lumine adhibito exploret: an ea que in lecto cubat, sit vxor sua: cum viri prudentes id non faciant communiter, nisi aliqua se obtulerit iusta inquirendi occasio.

In particulari verò, ista statuuntur præstanda, ut diligentia moralis adhibita esse censetur ad ignorantiam vincendam, ut dicatur inuincibilis.

Primum est, ut cum quis non potest per se, propriaque meditatione assequi cognitionem eius de quo dubitat, & scire tenetur: nõ modo (ut consultum est) se Deo commendet, & animam suam præparet ad obtinendam ab eo cognitionem veritatis; sed